FERNAND GREGH

G. ZARB ADAMI

L-14 TA' OTTUBRU ta' din is-sena jaħbat għeluq il-mitt sena mit-twelid ta' Fernand Gregh; għalhekk jixraq li aħna, li konna fraħna miegħu, bħala kittieba Maltin, meta fl-1960 hu kien maħtur Membru tal-Acadèmie Francaise, issa nfakkruh fl-Organu tal-Akkademja tal-Malti.

Fernand Gregh hu Franċiż ta' nisel Malti li għalkemm f'art twelidu lahaq fuq l-ogħla quċċata qatt ma staħa juri minn liema ġidd kien hareġ, anzi kien iħossu mkabbar b'nislu u fil-kitba tiegħu ftaħar bih. Hu xtaq ħafna jiġi jagħmlilna żjara u kien diżappunt kbir għalih li ma rnexxilux.

Hu twieled Pariġi f'appartament fuq il-ħanut tal-mużika ta' missieru, u hemm trabba sakemm intbagħat f'kulleġġi biex jistudja u jissaħħaħ għaliex f'żgħoritu u f'żgħożitu kien ibati ħafna bl-emikranja li xi drabi kienet tixtħu fis-sodda għal bosta jiem. Missieru, Charles, kien mużiċista tajjeb u kompożitur; minn għandu u minn għand ommu, Charlotte, imwielda Bonnard, li wkoll kienet iddoqq tajjeb il-pjanu, Fernand wiret l-imħabba tiegħu għall-mużika u għax-xogħol tal-palk, wirt li swielu ħafna ma' tul il-ħajja akkademika tiegħu. Infatti, min kien jaf sewwa lil Fernand kien igħid li seta' sar kompożitur magħruf jew Maestro kbir, kieku flok it-triq tal-ġurnaliżmu, tal-kritika letterarja u drammatika u tal-kitba tal-poeżija, hu għażel li jimxi fit-triq li kienu fetħulu l-ġenituri tiegħu. Dan il-wirt mużikali jinħass sewwa fil-vers ta' Fernand li fih kulħadd jammira mhux biss il-liriċiżmu u l-profondità tal-ħsieb filosofiku, imma l-mużikalità straordinarja tiegħu.

Għalkemm għall-ewwel Fernand daħal fis-Sorbonne biex jagħmel hemm kors tal-filosofija hu ma damx ma nqata' mill-ħajja studenteska universitarja għaliex daħal jaħdem bħala segretarju ma' Paul Calman, editur magħruf ħafna fi żmienu li kien jippubblika *"La Revue de Paris"*. Lanqas f'dan ix-xogħol ma dam żmien twil għaliex ma damx ma mar bil-lieva jaqdi d-dmir tiegħu bħala ċittadin Franċiż; u meta spiċċa mis-servizz militari taha għall-kitba. Sa dak it-tant hu kien ġa beda jissemma billi fl-1892 kien waqqaf flimkien ma' Marcel Proust, Daniel Halevy, u Henri Bergson ir-rivista "La Banquet" u sena wara beda jikkolabora *f'La Revue Blanche*, anzi nistgħu ngħidu li l-karriera tiegħu bdiet sewwa meta f'dik ir-rivista ppubblika l-istudju tiegħu fuq il-poeta simbolista, Paul Verlaine. Fl-1836 hu hareġ l-ewwel ktieb tiegħu tal-poeżija, "La Maison de l'Enfance" li wara ressqu għall-kompetizzjoni mnidija mill-Acadèmie Francaise u li bih rebaħ il-premju "Archon — Desperouses" li għalih kienu jippikaw il-poeti Franċiżi,

Dan il-ktieb ta' Fernand qanqal kontroversja shiha bejn il-letterati ta' Franza billi l-awtur fil-vers melodjuż tiegħu kien xi drabi tbiegħed mir-regoli riġidi tal-prosodija Franċiża u b'hekk asserixxa l-jedd tal-poeta għall-ħelsien fil-verseġġjar tiegħu. Kien permezz ta' dan il-ktieb u l-premju li kiseb li beda jonfoħ riħ ġdid fost il-poeti Franċiżi. Fl-1902, flimkien ma' l-aħwa Marius u Ary Leblond, Fernand waqqaf rivista oħra "La Grande France" u fl-istess sena f' "Le Figaro" ippubblika l-"Manifeste de l' Humanisme" li, biex ngħidu hekk, kien il-kredu ta' ħajtu. Fernand kien umanista u kien iħobb lil min kien agħar minnu u ried igħinu; dan jidher ċar minn fatt ieħor: meta flimkien ma' Georges Clemenceau u Gabriel Seailles, u fil-preżenza ta' Anatole France hu waqqaf f'Faubourg Saint-Antoine l-Università Popolari biex permezz tagħha jitgħallmu dawk li sa dak iż-żmien, x'aktarx għal raġunijiet finanzjarji, ma kenux jistgħu jkollhom edukazzjoni universitarja. Bħala umanista hu kien studjuż kbir tal-opra ta' Victor Hugo u kif naraw aktar 'l quddiem kiteb ħafna fuqu u fl-1926 inawgura fis-Sorbonne il-kattidra Victor Hugo. Hu ddefenda wkoll lil Dreyfus u ħadem ma' Emile Zola sakemm il-ħaqq rebaħ u Dreyfus reġa' ngħata l-ħelsien.

Fl-1903 Fernand iżżewweġ lil Harlette Hayem li kienet ukoll kittieba; miż-żwieġ tiegħu kellu żewġt itfal — Genevieve u Francois-Didier li għamel isem fil-qasam finanzjarju ta' Franza u li kiseb ġieħ kbir għall-ħidma tiegħu mill-Ġeneral de Gaulle u mill-Gvern Franċiż.

Meta kellu tmenin sena Fernand Gregh kien maħtur Akkademiku ta' Franza, jiġifieri Membru tal-Acadèmie Francaise, b'hekk sa fl-aħħar ingħata s-siġill fuq l-opra wtieqa tiegħu fil-qasam tal-poeżija li issa għandha postha għal dejjem fil-letteratura ta' Franza. Għax l-Acadèmie Francaise kien waqqafha l-Kardinal Richelieu sewwa sew b'ex tieħu ħsieb l-ilsien Franċiż; jista' jkollha mhux aktar minn 40 membru li jkunu l-aktar nies magħrufa ta' Franza fil-qasam intellettwali tant li lil dawn in-nies isejħulhom l-40 immortali ta' Franza.

Barra milli kien studjuż tal-letteratura Franċiża u ta korsijiet fuqha f'Oxford, f'Londra u fl-Istati Uniti, barra li kien poeta tassew kbir, u xandari magħruf minn fuq ir-Radju ta' Franza dwar suġġetti letterarji, hu kien ukoll kritiku drammatiku ta' "La libertè" (1912), u ta' "Nouvelles Litteraires" (1922) u f'dan il-qasam kelmtu kienet tiswa ħafna. Kien ukoll ħabib ta' ħafna nies magħrufa bħalma ngħidu aħna Leon Blum, Georges Clemenceau, Marcel Proust — li fuq il-ħbiberija miegħu kiteb sħiħ — Aristide Briand, Henri Barbusse, Henri Bergson, Ribaud u tant oħrajn, fosthom artisti kbar bħal Sarah Bernhardt.

Fernand Gregh miet fil-5 ta' Jannar, 1960, ta' 87 sena wara li

għadda ħajja ta' sodisfazzjon kbira mhux biss għalih u għan-nies li hu kien iħobb ħafna imma wkoll għal dawk kollha li kienu jħobbu b'mod speċjali l-poeżija Franċiża — u biex ngħiduha kif inhi xejn inqas għal-ina l-Maltin li ma nistgħux ma nħossux ruħna xi ftit kburin bi bniedem bħal Fernand li kien jiftaħar bin-nisel tiegħu Malti.

PUBBLIKAZZJONIJIET

1896 — La Maison de l'Enfance, poemes — Calman levy
1900 — La Beaute de Vivre, poemes — Calman levy
1901 — La Fenêtre Ouverte, essais de critique — Fasquelle
1902 — Manifeste de l'Humanisme — Le Figaro
1904 — Les Clartes Humaines, poemes — Fasquelle
1904 — Etûde sur Victor Hugo — Fasquelle
1905 — L'Or des Minutes, poemes — Fasquelle
1908 — Prelude Feerique, un acte au ver, Mercure de France — Heugel
1910 — La Chaine Eternelle, poemes — Fasquelle
1917 — La Couronne Douloreuse, poemes sur la guerre — Fasquelle
1919 — Triomphe
1923 — Couleur de la Vie, poemes — Flammarion
1927 — Choix de Poesies — Fasquelle
1933 — La Comtesse de Noailles — Paillart
1933 — La Gloire du Coeur, poemes — Flammarion
1933 — Tableau de la Poesie Française
1935 — L'Ouvre de Victor Hugo — Flammarion
1936 — Portrait de le Poesie Française au XIX siecle — De la Grave
1937 — Les Amants Ronantiques, piece en 5 actes et 1 prologue, en vers
1938 — Portrait del la Poesie Française au XX siecle — De la Grave
1939 — Historie du Theatre Poetique en France depuis Beaumarchais
1940 — C'Etait l'Espagne, voyages
1945 — La Couronne perdue et retrouve, — Flammarion
1947 — L'Age d'Or, souvenirs d'enfance et de jeunesse — Grasset
1950 — Theatre Feerique — Nagel
1951 — L'Age d'Ariain — Grasset
1953 — Victor Hugo, sa vie, son ouvre
1953 — Discours de Reception de Fernand Gregh à l'Academie Francaise et Response de J. Romians — Flammarion
1955 — L'Age de Fer — Grasset
1957 — Le Mot du Monde, poemes — Nagel
1958 — Mon Amitie aves Marcel Proust — souvenirs et letters inedites